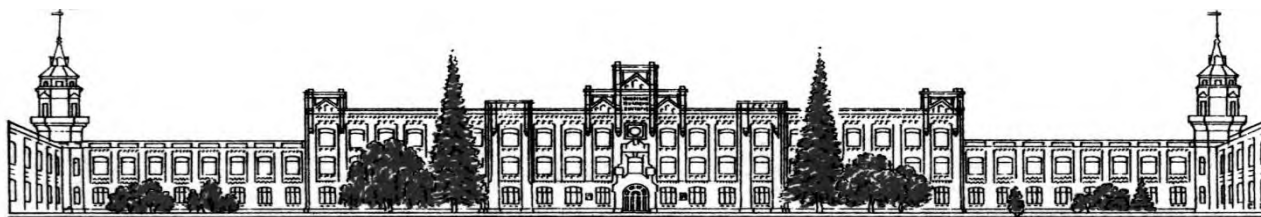


**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ**  
**«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**  
**Кафедра міжнародної економіки**



**Скоробогатова Н. Є.**

# **РЕКОМЕНДАЦІЇ**

**ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ**

**З ДИСЦИПЛІНИ**

# **«Інвестування»**

Київ  
КПІ ім. Ігоря Сікорського  
2019

Рецензент: *Дергачова В. В.*, доктор економічних наук, професор,  
завідувач кафедри менеджменту КПІ ім. Ігоря Сікорського

Відповідальний редактор *Войтко С.В.*, доктор економічних наук, професор, завідувач  
кафедри міжнародної економіки, КПІ ім. Ігоря Сікорського

*Гриф надано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського  
(протокол № 9 від 30.05.2019 р.)*

### ***Електронне мережне навчальне видання***

Скоробогатова Н. Є. Рекомендації до виконання курсової роботи з дисципліни «Інвестування» для студентів спеціальності 051 «Економіка» освітньої програми «Міжнародна економіка» / Міністерство освіти і науки України, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»; Н. Є. Скоробогатова. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 43 с.

Наведено основні рекомендації до обсягу та структури курсової роботи. Запропоновано перелік вимог до написання, порядку захисту, а також критерії оцінювання роботи. Надано тематику курсових робіт. Розраховано на студентів спеціальності 051 «Економіка» освітньої програми «Міжнародна економіка» освітнього ступеня бакалавр за денною формою навчання КПІ ім. Ігоря Сікорського та інших вищих навчальних закладів, а також для викладачів, аспірантів та фахівців, які займаються проблематикою інвестиційної діяльності, оцінкою ефективності інвестицій, розробкою бізнес-планів інвестиційних проектів.

© Скоробогатова Н. Є.

© КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019

## Зміст

Вступ	4
1. Мета і завдання курсової роботи	5
2. Структура, зміст і обсяг курсової роботи	6
3. Вимоги до оформлення курсової роботи	7
4. Етапи виконання курсової роботи та її захист	12
5. Критерії оцінювання курсової роботи	14
6. Аналітична частина курсової роботи	16
Список рекомендованої літератури	35
Додатки	40

## ВСТУП

Дисципліна «Інвестування» відноситься до циклу професійно-орієнтованих дисциплін і є однією з профілюючих для студентів, які навчаються за спеціальністю 051 «Економіка» у вищих навчальних закладах освіти III-IV рівнів акредитації при підготовці фахівців освітнього ступеня бакалавр. Курс взаємопов'язаний та базується на таких дисциплінах, як економічна теорія, фінанси, економіка підприємства, основи менеджменту, маркетинг. У зв'язку з цим вивчення дисципліни «Інвестування» є актуальним у сучасних умовах господарювання.

Метою кредитного модуля є вивчення теоретичних засад інвестиційної діяльності; надання практичних навичок правильно застосовувати методичний інвестиційний інструментарій; формування теоретичної та методологічної бази, необхідної для подальшого оволодіння практикою фінансового, реального, інноваційного та іноземного інвестування.

Студенти, які вивчають дисципліну «Інвестування», при виконанні курсової роботи за даними окремого інвестиційного проекту опрацьовують методику розробки бізнес-плану, що включає формування кошторису інвестиційних витрат, аналіз ринку вироблюваної продукції, оцінку загроз та ризиків, що можуть негативно вплинути на хід реалізації проекту, оцінку ефективності інвестицій з використанням статичних та динамічних показників тощо.

Курсова робота стимулює розвиток творчого, аналітичного мислення і закріплює навички самостійної науково-дослідної роботи.

## 1. МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота являє собою самостійне дослідження, яке виконується під час вивчення зазначеної дисципліни. Метою курсової роботи є поглиблення, закріплення і узагальнення теоретичних знань, практичних навичок, які одержані студентами під час навчання та їх застосування при вирішенні конкретних фахових задач, поглиблення вмінь стосовно пошуку ефективних рішень при розробці підприємством бізнес-плану інвестиційного проекту, підготовка фахівців до самостійної практичної роботи.

Згідно з вимогами програми навчальної дисципліни студенти в результаті виконання КР мають продемонструвати такі результати навчання:

**знання:** комплексу показників для аналізу інвестиційних процесів, методики формування суми інвестиційних витрат, методичних підходів до оцінювання ефективності інвестиційних проектів, ідентифікації ризиків, пов'язаних з реалізацією проекту;

**уміння:** пошуку, первинної обробки та систематизації вихідної інформації, необхідної для розробки бізнес-плану інвестиційного проекту; розрахунку статичних та динамічних показників ефективності інвестицій; обґрунтування рекомендацій щодо підвищення рівня привабливості проекту; формування припущень щодо перспективної динаміки розвитку інвестиційних процесів;

**досвід:** пошуку та аналізу аналітичної інформації, пов'язаної з реалізацією певної бізнес-ідеї, розробці бізнес-плану інвестиційного проекту, обґрунтуванню його ефективності.

Особливості обраної теми та реалізації завдань КР визначаються студентом і погоджуються з керівником.

## 2. СТРУКТУРА, ЗМІСТ І ОБСЯГ КУРСОВОЇ РОБОТИ

До структури, змісту, обсягу, форми викладення матеріалу та оформлення курсової роботи, як оригінального теоретико-прикладного дослідження, висуваються наступні вимоги. Рекомендується така структура роботи:

- титульний аркуш (додаток А);
- зміст (додаток Б);
- визначена викладачем кількість розділів основної частини;
- перелік використаних джерел (додаток В);
- додатки.

Зміст курсової роботи вміщує повні та зрозумілі назви частин роботи із зазначенням номерів початкових сторінок. Зміст має стисло відображати сутність питань, що розглядаються та логіку економічного дослідження (приклад оформлення Змісту наведено у дод. Б).

Розділ «Перелік використаних джерел» включає складений за діючими правилами перелік літературних джерел. Дозволяється використовувати Інтернет-джерела (вимоги до оформлення Переліку використаних джерел наведено у дод. В).

У додатки виносяться громіздкі таблиці та блок-схеми допоміжного характеру, цитати із нормативних документів тощо.

### 3. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконана курсова робота має бути набраною на комп'ютері та надрукованою на принтері. Шрифт Times New Roman з розміром для основного тексту – 14 пт, а назв розділів і підрозділів – 16 пт. Міжрядковий інтервал – 1.

Текст курсової роботи розміщується на сторінках з полями: ліве – не менше 20 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє і нижнє – не менше 20 мм. Відстань між назвами розділів та текстом має бути 15-20 пт (близько 1,5 інтервали).

Курсова робота починається з титульного аркуша (додаток А), за яким розміщують послідовно: зміст, перший, другий та інші розділи основної частини роботи, перелік використаних джерел, додатки. На титульній сторінці має бути підпис виконавця курсової роботи.

У змісті назви розділів повинні відповідати тим, що у тексті курсової роботи. Титульний аркуш та зміст не нумеруються, але враховуються. Нумери сторінок проставляються у верхній правій частині сторінки над текстом.

Кожний розділ та перелік використаних джерел починаються з нової сторінки. Розділи слід нумерувати арабськими цифрами та друкувати з абзацним відступом. Нумерація розділів здійснюється у межах всього тексту курсової роботи (1, 2, 3 і т. д.) за винятком додатків. Зміст та перелік використаних джерел не нумеруються.

Після посилання на будь-які частини роботи в тексті після номерів розділів крапку не ставлять.

#### Заголовки

Розділи повинні мати заголовки, що чітко й коротко відображають їх зміст. Заголовки розділів слід друкувати з абзацним відступом з великої літери без крапки в кінці та без підкреслень. Якщо заголовок складається з двох речень, їх відокремлюють крапкою.

#### Переліки

Перед кожною позицією переліку слід ставити дефіс або (за необхідності послатися у тексті на один із переліків) малу літеру, після якої ставлять дужку. Для подальшої деталізації переліку необхідно використовувати арабські цифри, після яких ставлять дужку. Приклад:

- 1) \_\_\_\_\_
- 2) \_\_\_\_\_

- а) \_\_\_\_\_
- б) \_\_\_\_\_
- 3) \_\_\_\_\_

## Таблиці

Таблиці застосовують для уточнення та зручності порівняння показників. Назва таблиці має точно і стисло відображати її зміст. Назву слід розміщувати над таблицею. У разі перенесення частини таблиці на інші сторінки назву ставлять тільки над першою частиною таблиці.

Цифровий матеріал, як правило, оформляють у вигляді таблиці, як показано на рисунку.

Таблиця \_\_\_\_\_

(Номер)

### Назва таблиці

Шапка таблиці						Заголовки стовпців
						Підзаголовки стовпців
	1	2	3	4	5	Нумерація стовпців
Заголовки рядків						Рядки

Таблиці (за винятком таблиць у додатках) слід нумерувати арабськими цифрами наскрізним чином.

Таблиці кожного додатка позначають окремою нумерацією арабськими цифрами з додаванням перед цифрою позначення додатка. Якщо у тексті роботи є тільки одна таблиця, то її позначають «Таблиця 1» або «Таблиця В.1», коли таблицю наведено в додатку В. На всі таблиці мають бути посилання в тексті, які складаються зі слова «табл. \_\_. \_\_» із зазначенням її номера.

Заголовки стовпців і рядків таблиці слід друкувати з великої літери, підзаголовки стовпців – з малої, якщо вони є продовженням заголовку, або з великої, якщо вони мають самостійне значення. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять, заголовки і підзаголовки стовпців друкують в однині.

Розділяти заголовки і підзаголовки боковика і стовпців діагональними

лініями не допускається. Заголовки стовпців, як правило, друкують паралельно рядкам таблиці. За необхідності допускається перпендикулярне розміщення заголовків стовпців.

Таблицю розміщують під текстом, з першим посиланням на неї або на наступній сторінці, а за необхідності – у додатку до роботи. Допускається розміщення таблиці вздовж довгого боку аркуша. Якщо рядки або стовпці таблиці виходять за формат сторінки, то таблицю ділять на частини, які розміщують одна під одною або поряд, при цьому в кожній частині таблиці повторюють її шапку й боковик.

У разі поділу таблиці на частини допускається її шапку або боковик замінити відповідно номерами стовпців і рядків. При цьому нумерують арабськими цифрами стовпці і (або) рядки першої частини таблиці.

Слово «Таблиця» зазначають один раз над першою частиною таблиці, над іншими частинами друкують слова «Продовження табл. \_\_. \_\_» або «Закінчення табл. \_\_. \_\_» із зазначенням номера (позначення) таблиці.

### **Графічний матеріал**

Графічний матеріал (графіки, схеми, діаграми і т. ін.) розміщують для встановлення властивостей або характеристик об'єкта, а також для кращого розуміння тексту. На графічний матеріал мають бути посилання у тексті.

Графічний матеріал треба розміщувати безпосередньо після тексту, в якому про нього згадується вперше, або на наступній сторінці, а за необхідності – у додатку.

За наявності таблиць, що доповнюють графічний матеріал, таблиці слід розміщувати після графічного матеріалу.

Графічний матеріал може мати тематичну назву, яку розміщують під ним. За необхідності під графічним матеріалом розміщують пояснювальні дані. Слово «рисунок» і назву подають після пояснювальних даних.

Графічний матеріал (за винятком графічного матеріалу додатків) слід нумерувати арабськими цифрами наскрізне. Якщо рисунок один, його позначають «Рис. 1». Дозволяється нумерація графічного матеріалу в межах розділу. Номер рисунка складається в цьому разі з номерів розділу та порядкового номера рисунка, відокремлених крапкою (Рис. 1.1). Графічний матеріал додатка позначають окремою нумерацією арабськими цифрами з

додаванням перед цифрою позначення додатка (Рис. В.3).

Рисунок (діаграму, схему і т. ін.), як правило, слід виконувати на одній сторінці. Якщо рисунок не вміщується на одній сторінці, дозволяється переносити його на інші сторінки. При цьому тематичну назву розміщують на першій сторінці, пояснювальні дані – на кожній сторінці і під ним друкують «Рис. ..., аркуш...», якщо є кілька рисунків, і «Рис. 1, аркуш...», якщо він один.

### **Формули**

Формули, за винятком формул, які є у додатках, мають нумеруватися наскрізною нумерацією арабськими цифрами, які друкують на рівні формули праворуч у круглих дужках. Одну формулу позначають (1).

Посилання у тексті на порядкові номери формули дають у дужках.

Приклад: ...у формулі (1).

Формули у додатках нумерують окремо арабськими цифрами в межах кожного додатка з додаванням перед цифрою позначення додатка.

Приклад: ...у формулі (В.1).

Можлива нумерація формул у межах розділу. В цьому разі номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули, відокремлених крапкою.

Приклад: (3.1), (3.3).

Пояснення символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули, якщо вони не пояснювалися в тексті, мають бути наведені безпосередньо під формулою. Пояснення кожного символу слід давати з нового рядка в тій послідовності, в якій символи наведено у формулі. Перший рядок пояснення має починатися словом «де».

Формули, що подаються одна за одною і не розділені текстом, відокремлюють комою.

### **Правила цитування та посилання на використані джерела**

При написанні КР студент повинен давати посилання на джерела, матеріали з яких наводяться у роботі. Такі посилання дають змогу відшукати документи та перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст,

мову тексту, обсяг. Посилатися слід на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них є матеріал, який не включено до останнього видання.

Якщо використовують відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в КР.

Посилання додаються одразу після закінчення цитати у квадратних дужках, де вказується порядковий номер джерела у списку літератури та відповідна сторінка джерела (наприклад: [12, с. 172]), або під текстом цієї сторінки у вигляді зноски, в якій вказують прізвище та ініціали автора, назву джерела, видавництво, рік видання та сторінку.

### **Перелік використаних джерел**

Література може подаватися двома варіантами. Перший – у порядку подання у тексті, другий – в алфавітному порядку. Наводити можна лише літературу, яка використовувалась при виконанні курсової роботи та на яку зроблено відповідні посилання.

### **Додатки**

Окремий матеріал КР допускається розміщувати в додатках. Додатками можуть бути: графічний матеріал, таблиці великого формату, розрахунки і т. ін. Додатки можуть бути обов'язковими та інформаційними. Інформаційні додатки можуть бути рекомендованого або довідкового характеру.

Додатки позначають великими літерами української абетки. Кожний додаток слід починати з нової сторінки із зазначенням угорі посередині сторінки слова «Додаток» і його позначення, а під ним у дужках для обов'язкового додатку друкують слово «обов'язковий», а для інформаційного – «рекомендований» чи «довідковий». Додаток повинен мати заголовок, який друкують симетрично відносно тексту з великої літери окремим рядком.

Запозичена з літературних чи статистичних джерел інформація (формули, таблиці, схеми, графіки, висновки тощо) потребує обов'язкових посилань (у квадратних дужках) на порядковий номер джерел у списку використаної літератури та номери сторінок, з яких узяті інформацію.

#### 4. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ ЗАХИСТ

Основні етапи виконання курсової роботи та рекомендовані строки їх опрацювання представлені у таблиці.

##### Етапи та строки виконання курсової роботи

Найменування етапів виконання курсової роботи	Термін виконання, порядкові номери навчальних тижнів семестру
1. Визначення об'єкту дослідження	1
2. Формулювання теми курсової роботи та погодження її з керівником	1-2
3. Підбір та аналіз літератури, нормативної документації та опрацювання іншої інформації	2-4
4. Складання аналітичної розшифровки до плану курсової роботи	3-4
5. Проведення науково-практичних досліджень відповідно з планом і написання курсової роботи	4-14
6. Консультації з науковим керівником	1-16
7. Оформлення курсової роботи	14-15
8. Підготовка до захисту і захист курсової роботи перед комісією	15-16

Визначення бізнес-ідеї як об'єкту дослідження здійснюється виходячи з наукових інтересів студента, напрямів наукової роботи кафедри тощо.

При виборі об'єкту дослідження студент слід враховувати доступність економічної інформації, галузеву структуру країни, особливості ринку продукції, нормативно-правового регулювання виробництва певної галузі, зовнішньоекономічні зв'язки тієї чи іншої країни тощо.

Наукові керівники впродовж всього періоду підготовки курсової роботи зобов'язані:

- консультувати студентів з вибору теми та розробки її плану;
- допомагати в доборі літератури з обраної теми;

- сприяти підготовці окремих найбільш складних частин курсової роботи;
- контролювати графік підготовки роботи;
- давати поради, що стосуються змістовності курсової роботи;
- контролювати якість оформлення роботи;
- давати характеристику курсової роботи перед її захистом.

Офіційний захист курсової роботи здійснюється у визначений завідувачем кафедри час та включає 5-7 хвилинну доповідь студента, в якій він має розкрити:

- актуальність обраної теми досліджень;
- структуру роботи;
- основні висновки з аналізу економічних характеристик об'єкту досліджень.

Члени комісії можуть ставити студенту запитання з метою визначення рівня професійної підготовки та ерудиції з питань міжнародної економіки. Обговорення підсумків захисту здійснюється на закритому засіданні. Рішення комісії оголошується Головою комісії одразу після закінчення засідання.

## 5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Підсумкова оцінка курсової роботи повинна враховувати наступні показники її якості.

### Зміст курсової роботи:

- актуальність обраної теми та спрямованість на розробку практичних рекомендацій;
- ступінь досягнення поставленої мети та вирішення завдань курсової роботи;
- адекватність використання методологічного та діагностичного апарату в процесі проведення економічного дослідження;
- багатоваріантний підхід до вирішення поставлених завдань;
- рівень обґрунтованості запропонованих заходів та рішень;
- логічність побудови, розвиненість мови та якість оформлення курсової роботи.

### Захист курсової роботи:

- уміння стисло, чітко, логічно викласти основний зміст і висновки курсової роботи;
- здатність аргументовано захищати свої пропозиції та погляди;
- рівень економічної та загальної підготовки студента.

Рейтингова оцінка з курсової роботи має дві складові. Перша (стартова) характеризує роботу студента з виконання розрахунково-аналітичної частини курсової роботи та її результат – якість пояснювальної записки. Друга складова характеризує якість захисту студентом курсової роботи. Розмір шкали першої складової дорівнює 40 балів, а другої складової – 60 балів.

### Система рейтингових балів

#### 1. Стартова складова ( $r_1$ ):

- своєчасність виконання курсової роботи – 5-3 балів;

- економічне обґрунтування зроблених висновків та рекомендацій – 12-7 балів;
- правильність застосування методів аналізу і розрахунку – 10-6 балів;
- якість оформлення, виконання вимог нормативних документів – 6-4 балів;
- якість графічного матеріалу і дотримання вимог ДСТУ – 7-4 балів.

2. Складова захисту курсової роботи ( $r_2$ ):

- ступінь володіння матеріалом – 10-6 балів;
- повнота аналізу міжнародних економічних процесів – 15-9 балів;
- ступінь обґрунтування зроблених висновків та рекомендацій – 20-12 балів;
- вміння захищати свою думку – 15-9 балів.

Сума балів двох складових переводиться до залікової оцінки згідно з таблицею:

<b>Бали</b> $R = r_1 + r_2$	<b>Національна оцінка</b>
95-100	відмінно
85-94	добре
75-84	
65-74	задовільно
60-64	
Менше 60	незадовільно
Курсову роботу не допущено до захисту	не допущено

Курсова робота до захисту не допускається, коли вона представлена на перевірку або на будь-який етап проходження з порушенням строків, встановлених регламентом; написана на тему, яка своєчасно не була затверджена; виконана не самостійно; структура не відповідає вимогам; відсутнє переконливе обґрунтування запропонованих заходів; не зброшурована, недбало оформлена.

## 6. АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Основна частина курсової роботи виконується за нижче приведеними пунктами. Курсова робота представляє собою бізнес-план, що включає 13 основних розділів, зміст яких розкривається нижче:

- резюме;
- характеристика підприємства;
- характеристика продукції (послуг), що виробляється підприємством;
- дослідження та аналіз ринків збуту продукції (послуг);
- характеристика конкурентного середовища та конкурентні переваги;
- план маркетингової діяльності;
- план виробничої діяльності підприємства;
- організаційний план;
- план охорони навколишнього середовища;
- фінансовий план та програма інвестицій;
- аналіз потенційних ризиків;
- бюджетна та економічна ефективність інвестиційного бізнес-плану;
- соціально-економічні наслідки реалізації інвестиційного бізнес-плану.

### 6.1. Резюме

Резюме – це розділ документа, що містить основні положення всього бізнес-плану, який складається обсягом із декількох сторінок. На підставі резюме можна зробити висновок про весь проект бізнес-плану підприємства, тому дуже необхідно зазначити в резюме коротку, ясну і важливу інформацію про проект. Резюме має містити мінімум спеціальних термінів, повинно відповідати на основні питання: мета інвестиційного проекту, загальна характеристика фірми, необхідні інвестиції та ресурси, вигоди для підприємства та держави від реалізації проекту, співінвестори, гарантії та засоби контролю за реалізацією проекту, а також коротко (таблиця): обсяг продаж, витрати, прибуток, термін

окупності вкладень, ризику. Усі наступні пункти бізнес-плану розшифровують інформацію з резюме і доводять правильність розрахунків.

## **6.2. Характеристика підприємства**

Наводяться повна і скорочена назви підприємства, його юридична адреса, код за загальним класифікатором підприємств і організацій (ЄДРПОУ), номер і дата державної реєстрації (перереєстрації), повна назва та юридична адреса об'єднання (асоціації, концерну тощо), до складу якого входить підприємство, форма власності та правовий статус, перелік засновників та розміру їх часток у статутному капіталі.

Надається інформація про дані щодо основних подій, які можуть мати значення для проекту розвитку підприємства (зміна власників підприємства, зміна видів діяльності, поглинання інших організацій (установ) та ін.).

Зазначається схема та опис організаційної структури управління підприємством та дані про зв'язки між його окремими підрозділами.

Надається інформація про сферу діяльності, сектор ринку, в якому працює підприємство, його спеціалізацію, перелік основних видів продукції та послуг, зазначаються обсяги виробництва, наводиться опис земельної ділянки та виробничих площ, а також загальні висновки щодо стану підприємства; майновий стан підприємства, відомості про незавершене будівництво, оцінку рівня використання виробничих потужностей, площ та інших споруд, а також можливості їх розширення; організацію виробничого процесу на підприємстві, наявність та стан необхідного обладнання, відповідність технологій, що використовуються, сучасним вимогам, а також загальні висновки щодо стану підприємства; цілі та стратегію розвитку підприємства, конкурентні переваги та недоліки (у сферах управління, маркетингу, виробництва, науково-дослідної діяльності, фінансів, кадрів тощо).

## **6.3. Характеристика продукції (послуг), що виробляється підприємством**

У цьому розділі наводиться спеціалізація підприємства, прогнозне і фактичне виробництво та реалізація підприємством товарів, робіт, послуг (у

натуральних та вартісних показниках) за звітний рік, структура існуючих витрат підприємства та собівартість щодо кожного виду продукції, система закупівлі сировини, енергопостачання, забезпеченість матеріальними ресурсами, диверсифікація виробництва тощо.

#### **6.4. Дослідження та аналіз ринків збуту продукції (послуг)**

У розділі зазначається сучасне становище підприємства (для діючого підприємства) на ринках збуту та пропозиції щодо його поліпшення, пропозиції щодо сервісного обслуговування реалізованої продукції.

Надається характеристика основних і допоміжних ринків та їх сегментів, на яких працює підприємство, їх розміри, найважливіші тенденції та прогнозні зміни. Крім того, відображаються засоби комунікації, орієнтири для цін і валового прибутку, цикл покупок.

Характеристика ринків та їх сегментів повинна містити інформацію про найменування ринку і його сегментів, відомості про підприємства-виробники, що працюють на даному ринку, про кількість споживачів, про обсяги, що приходяться на окремих споживачів, про географічну концентрацію споживачів, про попит на продукцію й зміни на нього.

Крім того, повідомляється про ємність ринку як максимально можливого обсягу збуту даної продукції. Ємність ринку визначається обсягом (у фізичних одиницях або вартісному вираженні) проданих на ньому товарів протягом року. При оцінці ємності беруть до уваги національне виробництво, до якого додають обсяг імпорту даної продукції й віднімають обсяг її експорту.

Надається характеристика розміру ринку збуту продукції. Якщо сфера збуту охоплює територію області, району, міста, то це місцевий товарний ринок, якщо всю національну територію, то це "ринок країни".

Опис проникнення на ринок містить у собі інформацію про принципи такого проникнення і становище підприємства на даному ринку (стійке - нестійке).

При описі цін і валового прибутку підприємство вказує як ціни, що існують на ринку даної продукції (послуг), так і прогнозовану ціну на свою продукцію. При цьому враховується, що ціна товару значно впливає на обсяг продаж та грошовий дохід.

Опис циклу збуту продукції потенційним споживачам містить у собі інформацію про інтервал між реалізацією, а також про періоди максимального й мінімального обсягів продажу.

Дається висновок про тип ринку даної продукції. Виділяють 4 типи ринків:

- ринок чистої конкуренції;
- ринок монополістичної конкуренції;
- олігополістичний ринок;
- ринок чистої монополії.

Наводиться також інформація про законодавчі обмеження по проникненню на ринок (податкові, митні заборони; необхідність наявності ліцензії і т. п.), установленню ціни на продукцію (державне регулювання ціноутворення).

### **6.5. Характеристика конкурентного середовища та конкурентні переваги**

У розділі надається інформація про ситуацію у сфері економічної діяльності, в якій планується реалізувати проект щодо основних аспектів стану сфери, що пов'язана з проектом розвитку підприємства (економічний стан та перспективи розвитку, ситуація з енергоресурсами, існуючий стан з сировиною та матеріалами, а також джерелами їх постачання, стан та тенденції розвитку технології, розвиток ринку капіталу, соціальний розвиток та зміни ситуації щодо зайнятості, екологія, ситуація у сфері законодавства та інше).

Характеризується конкурентне середовище, наявність компаній-монополістів або таких, що займають домінуючу позицію в сфері, сегментація (розподіл) ринку між конкурентами підприємства.

Наводиться інформація щодо підприємств, які виробляють аналогічну продукцію (послуги) та здійснюють її збут на тих же самих ринках, що й підприємство, надається загальна характеристика якісних і кількісних показників виробленої продукції, особливості продукції (послуг) підприємства та пропозиції щодо підвищення її конкурентоспроможності.

Після визначення головних конкурентів підприємство аналізує їхні та свої сильні і слабкі сторони, як правило, з використанням даних SWOT -аналізу.

При здійсненні порівняльного аналізу сильних і слабких сторін необхідно приділити увагу тим характеристикам, показникам, які найбільш важливі з точки зору покупців. Кожен критерій оцінюється від 0 (найбільш слабкі позиції на ринку) до 5 (домінуючі позиції на ринку) балів, як для підприємства, так і для його основних конкурентів. Для проведення експертної оцінки визначених критеріїв формується група із найбільш кваліфікованих фахівців та залучаються зовнішні консультанти.

Результати такого аналізу можуть бути представлені в таблиці 6.1:

Таблиця 6.1

#### Аналіз конкурентного середовища

Критерій	Підприємство		Конкурент 1		Конкурент 2		Конкурент 3		і т. д.	
	переваги	недоліки	переваги	недоліки	переваги	недоліки	переваги	недоліки		

На основі експертної оцінки визначається вагомість кожного з критеріїв оцінювання та наводиться зведений результат у таблиці 6.2. Слід описати методику оцінювання та склад експертної комісії.

Таблиця 6.2

#### Бальна оцінка конкурентоспроможності

Критерій	Вагомість критерію	Конкурент 1	Конкурент 2	Конкурент 3	...
...	...	...	...	...	...
Разом	1.00				

Найбільш конкурентоспроможним вважається підприємство (проект), яке отримало максимальну оцінку.

Важливим підсумком цього розділу бізнес-плану являється визначення найбільш конкурентоспроможного товару на даному ринку, який можливо вибрати в якості зразка для порівняння при оцінці конкурентоспроможності продукції (послуг) підприємства.

Конкурентоспроможність товару може бути оцінена наступним співвідношенням:

$$K = \frac{P}{C} \rightarrow \max$$

де  $K$  – коефіцієнт конкурентоспроможності товару;

$P$  – корисний ефект товару;

$C$  – затрати на придбання та використання товару.

Для кількісної оцінки конкурентоспроможності товару підприємства необхідно вибрати найбільш конкурентоспроможний товар на ринку в якості зразка для порівняння і визначення конкурентоспроможності товару підприємства, визначити параметри для порівняння обох товарів та здійснити розрахунок інтегрального показника конкурентоспроможності товару підприємства.

## 6.6. План маркетингової діяльності

У розділі наводяться відомості про наявні на підприємстві маркетингові служби, подаються схема та характеристика існуючих каналів збуту продукції, засобів реклами, ціноутворення.

Представляються відомості про діяльність підприємства щодо просування виробленої продукції на ринки збуту (наприклад, безкоштовні зразки тощо), використання торговельних знаків, організації продажу продукції (транспортного обслуговування покупців, механізму розрахунків за придбану продукцію), експортної діяльності підприємства з визначенням існуючих і запланованих контрактів та грошових надходжень.

Описується стратегія маркетингу, що полягає в приведенні можливостей підприємства у відповідність із ситуацією на ринку. Відповідно до цього докладно характеризуються наступні положення: стратегія проникнення на ринок, стратегія розвитку підприємства, канали розподілу продукції, комунікації.

Також приводиться схеми каналів розподілу на зразок нижченаведених:

виробник – споживач;

виробник – роздрібний торговець – споживач;

виробник – оптовий торговець – роздрібний торговець – споживач;

виробник – оптовий торговець – дрібно-оптовий торговець – роздрібний торговець – споживач.

Подаються пропозиції щодо каналів збуту і розширення кола споживачів товарів (послуг), засобів реклами, ціноутворення, обґрунтування потреби в таких товарах (послугах) та їх конкурентоспроможність.

Здійснюється аналіз основних факторів, що впливають на маркетингове середовище. Представляється програма продаж (надання) продукції (послуг) по кварталах та роках. Дані надаються у вигляді опису та таблиці 6.3:

Таблиця 6.3

### Програма продажів

№ з/п	Види продукції (робіт, послуг)	Дані по роках					
		2020			...		
		Обсяг у натуральному виразі	Ціна	Обсяг у грошовому виразі	Обсяг у натуральному виразі	Ціна	Обсяг у грошовому виразі
1							
№							
	Усього						

У цьому розділі визначається також цінова політика підприємства, яка має забезпечити підприємству збереження позицій на ринку або проникнення на нього при ефективних показниках діяльності.

### 6.7. План виробничої діяльності підприємства

Наводяться відомості щодо виробничого процесу на підприємстві, відповідності діючих технологій сучасним вимогам, машини та обладнання з зазначенням кількості і терміну роботи.

Подаються схеми виробничих потоків (за наявності). Виробнича програма підприємства розраховується на основі наявних його виробничих потужностей, а також визначеного обсягу продукції, який спроможний "поглинути" відповідний сегмент ринку (таблиця 6.4).

Таблиця 6.4

## Виробнича програма підприємства

Обсяг випуску продукції, у натуральних одиницях.	Рік				
	2020	2021	...	...	..
Продукція-1					
...					
Продукція-і					
Інша					
Реалізація					

Виходячи із потреб ринку в обсягах продукції, визначаються необхідні виробничі потужності та їх приріст (таблиця 6.5).

Таблиця 6.5

## Потреба в основних засобах та нематеріальних активах

№ з/п	Основні засоби та нематеріальні активи, тис. грн (необхідно зазначити свої найменування, нижче наводяться для зразка)	Роки				
		2020	2021	....		
1	Будівлі, споруди виробничого призначення					
2	Робочі машини та устаткування					
3	Транспортні засоби					
4	Інші					
5	Разом виробничі основні засоби та нематеріальні активи					
6	Будівлі, споруди невиробничого призначення					
7	Робочі машини та устаткування для адміністративних та збутових цілей					
8	Транспортні засоби для адміністративних та збутових цілей					
9	Інші невиробничі необоротні активи					
10	Разом виробничі основні засоби та нематеріальні активи					
11	Разом потреба в необоротних активах					

На основі потреби у необоротних активах, терміну їх використання, обраного методу нарахування амортизації та тривалості життєвого циклу проекту визначається сума амортизаційних відрахувань, яка в подальшому необхідна для обчислення поточних витрат, прибутків та грошових потоків (табл. 6.6).

Таблиця 6.6

**Розрахунок амортизаційних відрахувань основних засобів та нематеріальних активів**

№ з/п	Основні засоби та нематеріальні активи, тис. грн (необхідно зазначити свої найменування, нижче наводяться для зразка)	Первісна вартість	Термін використання	Залишкова вартість	Річна сума амортизаційних відрахувань
1	Будівлі, споруди виробничого призначення				
2	Робочі машини та устаткування				
3	Транспортні засоби				
4	Інші				
5	Разом виробничі основні засоби та нематеріальні активи				
6	Будівлі, споруди невиробничого призначення				
7	Робочі машини та устаткування для адміністративних та збутових цілей				
8	Транспортні засоби для адміністративних та збутових цілей				
9	Інші невиробничі необоротні активи				
10	Разом виробничі основні засоби та нематеріальні активи				
11	Разом потреба в необоротних активах				

Розрахунок потреби в матеріальних ресурсах та виробничих запасах здійснюється виходячи із обсягу виробництва продукції та послуг, а також нормативів потреби в матеріальних ресурсах на одиницю продукції та послуг, що склалася в базовому періоді (таблиця 6.7).



		осіб	плата (посадовий оклад), гривень	плату, гривень	плату, гривень			
1	Робітники основного виробництва							
2	Робітники допоміжного виробництва							
3	Спеціалісти та службовці (невиробничий персонал)							
4	Разом							

Кошторис витрат на випуск продукції являє собою розрахунок витрат по калькуляційних статтях окремо по видах продукції, робіт, послуг (на кінцевий продукт). Калькуляція витрат може здійснюватися укрупнено виходячи із прийнятих на підприємстві норм витрат на одиницю виробленої продукції, або шляхом прямої калькуляції розрахунків виходячи з норм ресурсів (таблиця 6.9).

Таблиця 6.9

## Кошторис витрат і калькуляція собівартості (зведена)

№ з/п	Найменування показників	Рік				
		2020		2021	...	...
		на одиницю продукції, гривня	усього, тис. гривень			
1.	Обсяг реалізації, усього					
2.	Собівартість, усього,					
	у тому числі:					
2.1	сировина					
2.2	матеріали					
2.3	покупні та комплектуючі вироби					
2.4	паливо					
2.5	електрична та теплова енергія					
2.6	фонд заробітної плати виробничих працівників робітників					
2.7	нарахування на фонд заробітної плати виробничих працівників					
2.8	амортизація основних виробничих засобів					
2.9	витрати на навчання (якщо передбачається за					

	проектом)					
3.	Інші витрати:					
3.1	Амортизація невіробничих основних засобів та нематеріальних активів					
3.2	Фонд заробітної плати адміністративно-управлінського персоналу та працівників, пов'язаних зі збутом продукції (послуг)					
3.3	Нарахування на фонд заробітної плати невіробничого персоналу					
3.4	Реклама					
3.5	Інші невіробничі витрати					
4.	Прибуток до оподаткування					
5.	Податки і платежі з прибутку					
5.1	податок на прибуток					
5.2	інші податки					
6.	Чистий прибуток					

У таблицях за нульовий рік приймається рік початку вкладення інвестицій.

## 6.8. Організаційний план

У цьому розділі наводиться інформація щодо виробничо-технологічної структури підприємства, управління окремими інвестиційними проектами, функції ключових підрозділів, організація координації і взаємодії служб і підрозділів підприємства, оцінка відповідності організаційної структури управління цілям і стратегії розвитку підприємства, забезпеченості підприємства робочою силою, структури кадрів, кваліфікації робітників.

Визначається перелік заходів щодо реалізації інвестиційного бізнес-плану, з визначенням виконавців та термінів виконання.

## 6.9. План охорони навколишнього середовища

Наводиться інформація про стан навколишнього середовища, існуючі проблеми, першочерговість їх вирішення, джерела фінансування проведення

природоохоронних заходів з визначенням термінів виконання.

Вказується на відповідність бізнес-плану вимогам законодавчих актів та інших нормативних документів щодо допустимого негативного впливу на оточуюче середовище. При перевищенні допустимих норм такого впливу визначаються шляхи його зменшення.

### 6.10. Фінансовий план та програма інвестицій

Наводиться обґрунтування інвестиційних вкладень у підприємство та джерела їх отримання (залучення кредитів, акціонерний чи пайовий капітал тощо), прогнозні показники балансу підприємства, прогноз прибутку та збитку (на три роки).

Вихідні дані для розрахунку фінансового плану формуються на основі таких розділів:

- 6.4. Дослідження та аналіз ринків збуту продукції (послуг);
- 6.5. Характеристика конкурентного середовища та конкурентні переваги;
- 6.6. План маркетингової діяльності;
- 6.7. План виробничої діяльності підприємства.

На основі зазначених розділів у фінансовому плані здійснюється прогнозування фінансових результатів (таблиця 6.10).

Таблиця 6.10

#### Прогноз фінансових результатів

№ з/п	Показники	Рік										Усього	
		2020				2021				2022	...		...
		квартал				квартал							
		1	2	3	4	1	2	3	4				
1.	Виручка від реалізації												
1.1	обсяг реалізації у натуральному виразі												
1.2	ціна одиниці продукції												
2.	Витрати на виробництво реалізованої продукції												
3.	Результат від реалізації												



2.4	капіталовкладення												
3.	Залишок коштів на початок періоду												
4.	Накопичені грошові кошти на кінець періоду (ряд. 2 + ряд. 3)												
5.	Коефіцієнт поточної (дисконтованої) вартості при обраній ставці дисконту*												
6.	Поточна (дисконтована) вартість грошових потоків (ряд. 2 x ряд. 5)												
7.	Сума поточних (дисконтованих) вартостей грошових потоків												

\* Розрахунки проводяться з урахуванням ставки дисконту, розрахованої на квартал.

\*\* Коефіцієнт поточної вартості (коефіцієнт дисконтування) грошових потоків за межами планованого періоду розраховується на кінець року по формулі:

$$k = \frac{1}{(1 + r)^N}$$

Ставка дисконту ( $r$ ) – це норма прибутку, що інвестори звичайно одержують від інвестицій аналогічного змісту й ступеня ризику. Це необхідний інвесторам рівень прибутковості інвестицій.

**Чиста поточна приведена вартість (NPV)** – це різниця (сальдо) між інвестиційними витратами й майбутніми надходженнями, приведеними в еквівалентні умови, тобто це різниця між приведеними вартостями надходжень і витратами коштів. NPV показує, чи досягнуть інвестиції бажаного рівня віддачі: позитивне значення NPV показує, що грошові надходження перевищують суму вкладених коштів, забезпечують одержання прибутку вище необхідного рівня доходності; негативне значення NPV показує, що проект не забезпечує одержання очікуваного рівня доходності.

**Внутрішня норма доходності (внутрішній граничний рівень доходності - IRR)** – спеціальна ставка дисконту, при якій суми надходжень і витрат коштів дають нульову чисту поточну приведену вартість, тобто приведена вартість грошових надходжень дорівнює приведеній вартості витрат

коштів. Коефіцієнт внутрішньої норми доходу (IRR) також характеризує доцільність вкладення коштів у даний проект підприємства: якщо IRR перевищує або дорівнює необхідному рівню доходності (ставці дисконту -  $r$ ), проект може бути прийнятий до розгляду. Розрахунок коефіцієнта внутрішньої норми доходу здійснюється або методом підбору при різних ставках дисконту, спрямовуючи величину чистої приведеної вартості до нуля, або на фінансовому калькуляторі при використанні моделі cash flow.

*Дисконтний (динамічний) період окупності проекту* визначається як період часу, після закінчення якого сума поточних (дисконтованих) вартостей грошових потоків, представлена наростаючим підсумком, стає ненегативною величиною, тобто дисконтовані грошові потоки доходів рівняються дисконтованим грошовим потокам витрат.

*Точка безбитковості (порог рентабельності)* – така виручка від реалізації, при якій підприємство вже не має збитків, але ще не має й прибутків, тобто результату від реалізації після відшкодування змінних витрат у точності вистачає на покриття постійних витрат, і прибуток дорівнює нулю, визначається в такий спосіб:

$$\text{Порог рентабельності} = \frac{\text{постійні витрати}}{\text{виручка від реалізації після відшкодування змінних витрат}}$$

Змінними витратами є витрати, пов'язані безпосередньо з виробництвом (сировина, матеріали, заробітна плата робітників).

Постійні включають витрати на організацію виробництва і управління (менеджмент), амортизацію.

## 6.11. Аналіз потенційних ризиків

Аналіз потенційних ризиків дозволяє прийняти рішення щодо реалізації бізнес-плану підприємства з урахуванням багатьох факторів: політичних, соціальних, технологічних, економічних, ринкових. При прийнятті рішення про доцільність бізнес-плану всі ці фактори необхідно врахувати у формі передбачуваного ризику.

Для запобігання ризикам необхідно їх ідентифікувати, оцінити, вибрати методи та інструменти, які дозволять запобігти їх появі, або ж їх контролювати.

Основними факторами ризику, які зустрічаються найчастіше і можуть впливати на кінцеві результати бізнес-плану є:

Ризики, що відносяться до загальної соціально-економічної ситуації:

- політична нестабільність;
- існуюча та майбутня правова база для інвестицій;
- перспективи економічного розвитку в цілому;
- фінансова нестабільність (можливі зміни в оподаткуванні, інфляція тощо);
- неконвертованість національної валюти.

Виробничі ризики:

- підвищення поточних витрат;
- зрив графіка поставок сировини, матеріалів, технологічного устаткування, паливно-енергетичних ресурсів;
- нові вимоги по екології;
- нестача трудових ресурсів;
- зміна умов транспортування.

Ринкові ризики:

- зміна попиту на продукцію;
- втрата позицій на ринку;
- зміна якісних ознак продукції;
- поява конкуруючої продукції;
- несвоєчасність виходу на ринок.

Вище наведений перелік не є вичерпним та потребує врахування особливостей обраного інвестиційного проекту.

Після проведення аналізу ризиків та їх виявлення потрібно розробити конкретні заходи, які дозволять або зовсім позбутись, або значно зменшити негативний вплив кожного фактору ризику на кінцеві наслідки впровадження проекту розвитку підприємства.

Даний розділ повинен містити в собі аналіз ступеню всіх можливих для проекту ризиків. У цьому аналізі слід пояснити, чому цей ризик є важливим для проекту, показати ступінь можливого підвищення цього ризику та міри, за допомогою яких вдасться його зменшити.

Підсумковий результат наводиться у таблиці (табл. 6.12):

Таблиця 6.12

#### Аналіз ризиків інвестиційного проекту

№	Назва ризику	Вплив ризику на проект	Значимість (вагомість) ризику	Заходи щодо мінімізації негативного впливу ризику на проект

У роботі треба надати пояснення щодо визначення ступеня вагомості ризику, виділити найбільш загрозливі для проекту ризику та запропонувати заходи щодо мінімізації їх негативного впливу. Чим більш детально буде здійснено аналіз ризиків проекту, тим якіснішою буде їх оцінка.

#### 6.12. Бюджетна та суспільна економічна ефективність бізнес-плану

Визначаються показники бюджетної та суспільної економічної ефективності, зокрема, валовий дохід, прибуток до оподаткування, податки, збори та інші платежі, чистий прибуток, індекс прибутковості, звичайний та дисконтований термін окупності витрат.

Основним показником оцінки ефективності бізнес-планів (проектів), які передбачають державну або регіональну фінансову підтримку, є бюджетний ефект ( $Bt$ ). Для року  $t$  здійснення проекту він визначається як перевищення доходів відповідного бюджету ( $Dt$ ) над витратами ( $Vt$ ) внаслідок реалізації бізнес-плану (проекту):

$$Bt = Dt - Vt.$$

Показник інтегрального бюджетного ефекту (*Бінт*) розраховується як сума дисконтованих річних бюджетних ефектів або як перевищення інтегральних доходів бюджету над аналогічними бюджетними потоками:

$$\text{Бінт} = \sum_{t=1}^T \frac{Dt - Bt}{(1 + r)^t}$$

де  $r$  – ставка дисконтування;

$T$  - період часу, за який обраховується інтегральний бюджетний ефект, років.

Показники суспільної економічної ефективності враховують наслідки реалізації бізнес-плану підприємства для суспільства в цілому, в тому числі як показники безпосередніх результатів і витрат проекту розвитку підприємства, так і витрати і результати в суміжних галузях, секторах економіки, екологічні, соціальні та інші позаекономічні ефекти.

При розрахунку показників суспільної економічної ефективності в грошових потоках відображається вартісна оцінка наслідків реалізації даного бізнес-плану підприємства в інших галузях економіки, соціальній та екологічних сферах. Якщо не має можливості врахувати ефект від реалізації проекту для суміжних галузей, то бюджетну ефективність можна визначити як суму надходжень від проекту до бюджету та цільових фондів, як приклад (табл. 6.13):

Таблиця 6.13

#### Бюджетна ефективність інвестиційного проекту

№	Назва податку (збору, внеску)	Роки						Разом
		2020	2021	...	...	...	..	
	Разом							
	Дисконтовані надходження							

#### 6.13. Соціально-економічні наслідки реалізації бізнес-плану

Розраховуються результативні показники реалізації бізнес-плану (збільшення обсягів реалізації продукції, кількість збережених або новостворених робочих місць, покращання умов роботи працюючих, впровадження інновацій тощо).

## СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

### Базова література:

1. Бакаєв Л. О. Кількісні методи в управлінні інвестиціями: навч. посіб. / Л. О. Бакаєв. – К. КНЕУ, 2000. – 151 с.
2. Бочаров В. В. Инвестиционный менеджмент / В.В.Бочаров. – СПб.: Питер, 2000. – 160 с.:ил.
3. Боярко І. М. Інвестиційний аналіз: навч. посіб. / І. М. Боярко, Л. Л. Грищенко. – К.: ЦУЛ, 2011. – 400 с.
4. Данілов О. Д. Інвестування: Навчальний посібник / О. Д. Данілов, Г. М. Івашина, О. Г. Чумаченко. – К.: Вид-во “Комп’ютертехніка”, 2001. – 364 с.
5. Економіка і організація виробництва: навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра за технічними та інженерними спеціальностями / Петренко К. В., Скоробогатова Н. Є. - К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 177 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/27463>
6. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник / Т. В. Майорова. – К.: ЦНЛ, 2004. – 376 с.
7. Маховикова Г.А. Инвестиционный процесс на предприятии / Г. А. Маховикова В. Е. Кантор. – СПб.: Питер, 2001. – 176с.
8. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проєктів, затверджені наказом Державного агентства України з інвестицій та розвитку 31 серпня 2010 р. № 73. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://phm.gov.ua/m%D1%96ska-rada/upravl%D1%96nnya-v%D1%96dd%D1%96li/uprav-ekonom%D1%96ki/%D1%96nformats%D1%96ya-pro-v%D1%96d/programi-rozvitku-0>
9. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств, затверджені наказом Міністерства економіки України від 6 вересня 2006 р. № 290. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.me.gov.ua/Documents/Download?id=ae3e0327-e0e9-4578-a4d7](http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=ae3e0327-e0e9-4578-a4d7)
10. Нешиной А. С. Инвестиции: учебник / А. С. Нешиной. – М.: «Дашков и Ко», 2007. – 372 с.
11. Пересада А. А. Інвестування: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни / А. А. Пересада та ін. – К.: КНЕУ, 2001. – 251 с.

12. Сазонець І. Л. Інвестування: підручник / І. Л. Сазонець, В. А. Федорова. – К.: ЦУЛ, 2011. – 312 с.
13. Скоробогатова Н. Є. Роль інвестицій у формуванні економічного зростання України / Н. Є. Скоробогатова, В.В. Потапова // Актуальні проблеми економіки та управління. – 2018. - № 12. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/130925/126635>.
14. Скоробогатова Н.Є. Інвестування: конспект лекцій / Н. Є. Скоробогатова. – [Електронний ресурс]. – Київ : НТУУ «КПІ», 2013. – 120 с. – Назва з екрана. - Доступ : <http://ela.kpi.ua/handle/123456789/6741>
15. Скоробогатова Н.Є., Кухарук А.Д. Адаптація українського законодавства у сфері бухгалтерського обліку та звітності до вимог ЄС // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2018. – № 15. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/135922/132898>.
16. Скоробогатова Н.Є., Корчак А.О. Моделювання інвестиційної привабливості підприємства на засадах багатокритеріальності // Сучасні проблеми економіки і підприємництва. – 2017. – Вип. 20. - С. 117 – 125.
17. Управління інноваційними проектами в умовах міжнародної інтеграції: монографія / О.О. Охріменко, Н.Є. Скоробогатова, І.М. Манаєнко, Р.С. Яресько. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2018. –262 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/24764/1/Upravl\\_in\\_proektam.pdf](http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/24764/1/Upravl_in_proektam.pdf)
18. Верховна Рада: база даних по законодавству України [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
19. Кабінет міністрів України [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
20. Українське законодавство та правові інформаційні ресурси [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.liga.net>.
21. Податкове законодавство [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.sta.gov.ua>.
22. Інформація про зовнішньоекономічне та митне законодавство України [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.r-e-d.info>.
23. База нормативних актів України [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.nau.ldev.ua>.
24. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим

- доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
25. Український фінансовий портал [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.fmance.com.ua>.
26. Міжнародний центр перспективних досліджень [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.icps.kiev.ua>.
27. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.vv.nbu.gov.ua>.
28. Економічна бібліотека [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.economics.com.ua>.
29. Економіка, соціологія, менеджмент: освітній портал [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.ecsocman.edu.ru>.
30. Бібліотека економічної та ділової літератури [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.ek-lit.agava.ru/books.htmfeco>.
31. Менеджмент, методологія та практика: освітній портал [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua>.

### Допоміжні ресурси:

#### 8.2. Допоміжні ресурси

Назва	Сайт
Найбільша міжнародна реферативна та наукометрична база рецензованої літератури: наукових журналів, книг та матеріалів конференцій	<a href="https://www.scopus.com/home.uri">https://www.scopus.com/home.uri</a> (доступ у НТБ)
Наукометрична база даних	<a href="http://webofknowledge.com">webofknowledge.com</a>
Сайт Вченої ради КПІ ім. Ігоря Сікорського, автореферати	<a href="http://rada.kpi.ua/">http://rada.kpi.ua/</a>
Національна бібліотека ім. Вернадського (наукові ресурси)	<a href="http://www.nbu.gov.ua/node/1539">http://www.nbu.gov.ua/node/1539</a>
Канадські дисертації у відкритому доступі	<a href="http://amicus.collectionscanada.ca/s4-bin/Main/BasicSearch?l=0&amp;id=&amp;v=0&amp;coll=18">http://amicus.collectionscanada.ca/s4-bin/Main/BasicSearch?l=0&amp;id=&amp;v=0&amp;coll=18</a>
Організація об'єднаних націй	<a href="http://www.un.org">www.un.org</a>
НАТО	<a href="http://www.nato.int">www.nato.int</a>
Організація економічного співробітництва та розвитку	<a href="http://www.oecd.org">www.oecd.org</a>
Світова організація торгівлі	<a href="http://www.wto.org">www.wto.org</a>
Європейський союз	<a href="http://www.europa.eu.int">www.europa.eu.int</a> <a href="http://www.eurunion.org">www.eurunion.org</a> <a href="http://www.europa.eu">www.europa.eu</a>
Західноєвропейський союз	<a href="http://www.weu.int">www.weu.int</a>
Рада Європи	<a href="http://www.coe.int">www.coe.int</a>
Організація з безпеки і співпраці у Європі	<a href="http://www.osce.org">www.osce.org</a>

Евростат	<a href="http://www.europa.eu.int/en/comm/eurostat/">www.europa.eu.int/en/comm/eurostat/</a>
Європейське космічне агентство	<a href="http://www.esa.int">www.esa.int</a>
NAFTA	<a href="http://www.nafta.org">www.nafta.org</a>
Африканський союз	<a href="http://www.africa-union.org">www.africa-union.org</a>
Банк Африканського розвитку	<a href="http://www.afdb.org">www.afdb.org</a>
Організація американських держав	<a href="http://www.oas.org">www.oas.org</a>
Банк міжамериканського розвитку	<a href="http://www.iadb.org">www.iadb.org</a>
Асоціація латиноамериканської інтеграції	<a href="http://www.aladi.org">www.aladi.org</a>
Асоціація держав Карибського басейну	<a href="http://www.acs-aec.org">www.acs-aec.org</a>
АСЕАН (ASEAN)	<a href="http://www.aseansec.org">www.aseansec.org</a>
Азійський банк розвитку	<a href="http://www.adb.org">www.adb.org</a>
Тихоокеанська спільнота	<a href="http://www.spc.int">www.spc.int</a>
Конференція ООН з торгівлі та розвитку	<a href="http://www.unicc.org/unctad">www.unicc.org/unctad</a>
Міжнародна організація з міграції	<a href="http://www.iom.int">www.iom.int</a>
Міжнародна організація праці	<a href="http://www.ilo.org">www.ilo.org</a>
Світовий банк	<a href="http://www.worldbank.org">www.worldbank.org</a>
Європейський банк Реконструкції та розвитку	<a href="http://www.ebrd.org">www.ebrd.org</a>
Європейський патентний офіс	<a href="http://www.european-patent-office.org">www.european-patent-office.org</a>
Банк міжнародних розрахунків	<a href="http://www.bis.org">www.bis.org</a>
Міжнародний валютний фонд	<a href="http://www.imf.org">www.imf.org</a>
Міжнародна торгова палата	<a href="http://www.iccwbo.org">www.iccwbo.org</a>
Департамент торгівлі США	<a href="http://www.ita.doc.gov">www.ita.doc.gov</a>
Організація Чорноморської економічної співпраці	<a href="http://www.bsec.gov.tr">www.bsec.gov.tr</a>
Статистика СНД	<a href="http://www.cisstat.com">www.cisstat.com</a>
Верховна Рада України	<a href="http://www.rada.gov.ua">www.rada.gov.ua</a>
Кабінет міністрів України	<a href="http://www.kmu.gov.ua">www.kmu.gov.ua</a>
Міністерство фінансів України	<a href="http://www.minfm.gov.ua">www.minfm.gov.ua</a>
Міністерство економічного розвитку та торгівлі	<a href="http://www.me.gov.ua">www.me.gov.ua</a>
База нормативних актів України	<a href="http://www.nau.kiev.ua">www.nau.kiev.ua</a>
Офіційний бюлетень поточного законодавства України	<a href="http://www.gdo.kiev.ua">www.gdo.kiev.ua</a>
Українське законодавство та правові інформаційні ресурси	<a href="http://www.liga.net">www.liga.net</a>
Роботи відомих економістів (витяги з першоджерел)	<a href="http://gallery.economicus.ru">gallery.economicus.ru</a>
Національна парламентська бібліотека України	<a href="http://www.nplu.kiev.ua">www.nplu.kiev.ua</a>
Бібліотека Верховної Ради України	<a href="http://www.rada.gov.ua/LIBRARY/index.htm">www.rada.gov.ua/LIBRARY/index.htm</a>
Книжкова палата України	<a href="http://www.ukrbook.net">www.ukrbook.net</a>
Український інститут науково-технічної і економічної інформації	<a href="http://www.uintai.kiev.ua">www.uintai.kiev.ua</a>
Державна науково-технічна бібліотека України	<a href="http://www.gntb.n-t.org">www.gntb.n-t.org</a>
Бібліотека Української Академії держ. управління при Президентові України	<a href="http://www.academy.kiev.ua/library">www.academy.kiev.ua/library</a>

Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка	<a href="http://lib-gw.univ.kiev.ua">lib-gw.univ.kiev.ua</a>
Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія»	<a href="http://www.library.ukma.kiev.ua">www.library.ukma.kiev.ua</a>
Науково-технічна бібліотека ім. Г.І.Денисенка КПІ ім. Ігоря Сікорського	<a href="http://www.library.ntu-kpi.kiev.ua">www.library.ntu-kpi.kiev.ua</a>
АРИФР	<a href="http://www.smida.gov.ua">www.smida.gov.ua</a>
ДКЦПФР	<a href="http://www.ssmc.gov.ua">www.ssmc.gov.ua</a>
ООО «ПФТС. Новые технологии»	<a href="http://www.istock.com.ua">www.istock.com.ua</a>
ЗАО «Инфинсервис»	<a href="http://www.finance.ua">www.finance.ua</a>
ООО «Агентство фондового рынка»	<a href="http://www.sma.ua">www.sma.ua</a>
Річні звіти компаній	<a href="http://www.annualreports.com/">http://www.annualreports.com/</a>
Міжнародна організація зі стандартизації	<a href="http://www.iso.org">http://www.iso.org</a>
Нобелівські лауреати з економіки	<a href="http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences">http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences</a>
Міжнародна федерація торговельних асоціацій	<a href="http://fita.org">http://fita.org</a>
Міжнародна асоціація з франчайзингу	<a href="http://www.franchise.org">http://www.franchise.org</a>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ  
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Факультет менеджменту та маркетингу

Кафедра міжнародної економіки

## ***КУРСОВА РОБОТА***

з дисципліни

«Інвестування»

на тему:

“ \_\_\_\_\_ ”

Студента ІІ курсу, групи УС-\_\_\_\_  
спеціальності «Міжнародна економіка»  
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник: наукова ступінь, посада  
(прізвище, ім'я, по батькові)

Київ – 2019

## Зразок оформлення змісту

## ЗМІСТ

1. Резюме
2. Характеристика підприємства
3. Характеристика продукції (послуг), що виробляється підприємством
4. Дослідження та аналіз ринків збуту продукції (послуг)
5. Характеристика конкурентного середовища та конкурентні переваги
6. План маркетингової діяльності
7. План виробничої діяльності підприємства
8. Організаційний план
9. План охорони навколишнього середовища
10. Фінансовий план та програма інвестицій
11. Аналіз потенційних ризиків
12. Бюджетна та суспільна економічна ефективність бізнес-плану
13. Соціально-економічні наслідки реалізації бізнес-плану

Перелік використаних джерел

Додатки

## Додаток В

## Приклад оформлення списку використаних джерел

Позатекстове бібліографічне посилання:

- використовують переважно у наукових виданнях у разі багаторазових посилань на одні й ті самі документи;
- нумерують у межах усього документа або в межах окремих глав, застосовуючи наскрізне нумерування (арабськими цифрами);
- наводять як перелік бібліографічних записів і розміщують наприкінці основного тексту документа або його складника (зазначаючи, наприклад, «Список бібліографічних посилань»);
- повторюють бібліографічні відомості про об'єкт посилання, який згадано в тексті документа.

Таблиця В.1

Приклади оформлення переліку бібліографічних записів у бібліографічному списку використаної літератури за ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
При використанні значної частини тексту документа	<p><i>У тексті:</i> Процес управління та аналіз фінансової діяльності транснаціональних корпорацій наведено у навчальному посібнику «Транснаціональні корпорації» (автори Войтко С. В., Гавриш О. А., Корогодова О. О., Моїсеєнко Т. Є.) [35].</p> <p><i>У позатекстовому посиланні:</i> 35. Войтко С. В., Гавриш О. А., Корогодова О. О., Моїсеєнко Т. Є. Транснаціональні корпорації: навч. посіб. Київ, 2016. 208 с.</p>
При згадуванні конкретної частини тексту документа	<p><i>У тексті:</i> [2, с. 128-129].</p> <p><i>У позатекстовому посиланні:</i> 2. Охріменко О. О., Іванова Т. В. Соціальна відповідальність: навч. посіб. Київ: НТУУ «КПІ», 2015. 180 с.</p>
При використанні однієї частини багаточастинного видання	<p><i>У тексті:</i> [29, т. 1, с. 37-39].</p> <p><i>У позатекстовому посиланні:</i> 29. Чухно А. А. Вибрані праці. Київ, ДННУ, 2015. Т. 1. 557 с.</p>

<p>При згадуванні декількох документів у одному посиланні</p>	<p><i>У тексті:</i> [3, с. 18; 2, с. 45].</p>
<p>При згадуванні декількох документів одного автора у одному посиланні</p>	<p><i>У тексті:</i> [27]. <i>У позатекстовому посиланні:</i> 27. Кухарук А. Д.: 1) Класифікація та аналіз методів оцінки конкурентоспроможності промислових підприємств / А. Д. Кухарук // Формування ринкових відносин в Україні. 2011. С. 137; 2) Оцінка стабільності формування конкурентних можливостей поліграфічних підприємств. А. Д. Кухарук // Формування ринкових відносин в Україні. 2012. С. 212.</p>
<p>При посиланні на електронний ресурс</p>	<p><i>У тексті:</i> [84]. <i>У позатекстовому посиланні:</i> 84. Герасимчук В. Г. Лідерство у світовій економіці: від «G7» до «E7» // Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". 2013. №10. URL: <a href="http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2013_10_14">http://nbuv.gov.ua/UJRN/evntukpi_2013_10_14</a> (дата звернення: 20.09.2017).*</p> <p><i>*довгу електронну адресу можна переносити на наступний рядок. У цьому разі останнім у першому рядку має бути знак «навискісна риска» («/»)</i></p> <p><i>Якщо електронний ресурс має унікальний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier — Ідентифікатор цифрового об'єкта) або інший постійний ідентифікатор, замість електронної адреси цього ресурсу рекомендовано зазначити його ідентифікатор.</i></p>
<p>При посиланні на архівний документ</p>	<p><i>У тексті:</i> [13]. <i>У позатекстовому посиланні:</i> 13. ЦДНТА України. Ф. Р-72. Оп. 2. К. 1 -272. Од. зб. 1. 10 арк.</p>